

TANCE A TANEČNÉ PRÍLEŽITOSTI V TRADIČNEJ SLOVENSKEJ SVADBE**STANISLAV DÚŽEK**

PhDr. Stanislav Dúžek, CSc., Ústav hudobnej vedy SAV, Dúbravská cesta 9, 841 05 Bratislava, Slovakia

From the point of view of the endurance and continuation of the Slovak dance tradition, the wedding is a key event. Dance, and also song, music and other expressions of folk art have as rich a representation and variety here, as at any other traditional or present day occasion. The following paper, presented at the 24th ethno-musicological seminar in Bratislava in 1996, deals with this still inadequately researched problem. It is part of the grant supported project VEGA r.no.2-303596, the wedding as a syncretic artistic form.

Kľúčové slová: tance, svadba, tanečné príležitosti
Keywords: dance, wedding, dance opportunities

Svadba v ľudovom prostredí predstavuje z hľadiska pretrvávania a pokračovania tanečnej folklórnej tradície kľúčovú udalosť. Vyplýva to najmä z konzervatívnej normatívnosti priebehu tradičnej svadby a z účasti a spolupôsobenia generačných vrstiev širokého svadobného príbuzenstva, aj ďalších účastníkov svadobného spoločenstva. V nijakej inej obradovej (či zvykovej, obyčajovej) udalosti nemá spev, hudba a tanec také zastúpenie, mnohohotvornosť a akčný priestor ako práve v tejto najsynkretickejšej umeleckej forme folklórnej tradície. Koniec koncov aj naše všeobecne rozšírené synonymum tejto príležitosti – veselie vyzdvihuje hojné uplatnenie a výrazne prevažujúcu atmosféru, v akej sa tu presadili spomínané etnomuzikologické matérie, obzvlášť hudba s tancom.

Tance vo svadbe predstavujú pestrý, dobovo a bližším spoločenským prostredím determinovaný, teda v postupe času sa meniaci konglomerát rôznych tancov a nachádzame ich takpovediac vo všetkých častiach, sekvenciách svadby. Ide tu v globále o tance párové, ženské, mužské i spoločenské tance, tance patriace k rôznym typom a typologickým skupinám folklórnych tancov, tance rôznych choreografických foriem, obsahu, funkcií, tance prislúchajúce rôznym spoločenským vrstvám atď.

V tanečno-zábavných vložkách bežnej "ľudovej" svadby sa na Slovensku stretávame ešte aj v súčasnosti s bežnými, dobovo zaužívanými ľudovými, zľudovelými i modernými či módnymi spoločenskými tancami, ale v súvislosti s obzvlášť význačnými, resp. kulmináčnymi bodmi tradičnej svadby tiež s určitým počtom špecifických, regionálne príznačných svadobných tancov obradového pôvodu, prípadne tancov s určitou, viac-menej tesnou väzbou k svadobným obradom a obyčajom. Tieto posledne menované, nazveme ich svadobné tance v užšom slova zmysle, v našich súčasných, najmä tzv. moderných svadbách pochopiteľne stále častejšie absentujú. Početnosť tanečných medzihier, aktívna spoluúčasť všetkých generácií a široký diapazón tancov, vrátane zanikajúcich ľudových, to vytvára z etnochoreologického hľadiska práve zo svadby ešte stále mimoriadne priaznivú udalosť, miesto, príležitosť pre prirodzené pokračovanie a uchovávanie rôznych tancov všeobecne a zanikajúcej ľudovej tanečnej tradície zvlášť.

Vo svadbe podobne ako pri iných obradových či obyčajových fenoménoch s výskytom tancov možno takto podľa funkčnej spätosti s príslušným celkom postrehnúť a vymedziť spravidla tri výraznejšie vrstvy tancov.¹ Sú to svadobné tance, resp. komponenty týchto tancov pôvodne obradové, tance k svadobným obradom alebo obyčajom prenesené a tance zábavné, ktoré nemajú osobité obradové alebo obyčajové znaky, viažu sa aj k iným, ale najmä tanečno-zábavným príležitostiam a ktoré v súčasnosti stále viac prevažujú. Medzi týmito vrstvami tancov i medzi jednotlivými tancami v nich v ľudovom prostredí nebývajú ostré predely, naopak, často dochádza k ich prelínaniu a kontamináciám.

Hoci svadobná tematika v rôznych aspektoch je najmä v našej národopisnej spisbe jednou z najfrekvencovanejších, zameranie a rozsah nášho príspevku nedovoľuje charakterizovať a uviesť podrobnejšie bibliografiu a prehľad pramenného materiálu, týkajúci sa slovenskej svadby, kde tanec figuruje predovšetkým v drobných, často dosť všeobecne vyznievajúcich zmienkach a pasážach a má tu ponajviac ráz marginálií k opisu svadby, ilustruje svadobnú veselosť a pod. Z tohto smeru vyčnievajú staršie sumarizujúce práce o slovenskej svadbe od **A. E. Timka** (1868) a **Kr. Chorváta** (1895, 1896), kde sa svadobným tancom venujú ucelebné kapitoly odrážajúce dobové poznatky o tomto málo známom fenoméne. Z novších prác o svadbe považujeme z hľadiska tanca za inšpirujúce zasa viaceré lokálne a regionálne svadobné štúdiá a schému systematiky svadby od **K. Jakubíkovej (Kropilákovej)** (1968-1988) a komparačnú monografiu slovanskej svadby **J. Komorovského** s obsažnou bibliografiou (1976).²

V oblasti etnomuzikológie, ak odhliadneme od početných, zväčša rozptýlených záznamov svadobných piesní v mnohých zbierkach ľudových piesní, povšimnutia hodné a prínosné sú poznatky o problematike svadobných piesní v lokálne zameraných štúdiách **S. Burlasovej** (1970, 1977) a v syntetizujúcich prácach **A. Elschekovej** (1987, 1989), z nášho hľadiska, žiaľ, bez výraznejšieho etnochoreologického kontextu.³

Svadobným tancom doposiaľ nevenovali patričnú pozornosť ani samotní slovenskí etnochoreológovia; prác a najmä syntetizujúcich štúdií zameraných týmto smerom je poskromnejšie. **K. Ondrejka** zhrnul tanečné zložky tradičnej svadby v Liptove (1989) a tanečne zameraná **M. Nemcová** svadobné obyčaje z východného Slovenska (1979). Stručný celostný pohľad, čo sa týka svadobných tancov, na ich zoradenie v svadobnom dianí a na ich hudobný sprievod poskytujú sprievodné štúdiá **S. Dúžeka** a **B. Garaja** v hudobnej antológii o obyčajových tancoch (1996).⁴ V našich základných zbierkach ľudových tancov prináša v rámci rôznych kapitol stručné pohybové opisy niektorých svadobných chorovodov, tanečných hier a družbovských hajdukov **C. Zálešák** (1964). Hlavný prínos **K. Ondrejku** (1991) je zasa v zaznamenaní názvov tancov, vrátane svadobných z vyše stovky slovenských lokalít.⁵

1. "Krepčeňi" – tanečná improvizácia v sprievode na svadbe člena dedinskej folklórnej skupiny v Brodskom (okr. Skalica) v roku 1976.

2. "Družbovski tañec" po sňatí svadobného "vinka" – "koruni" skupiny zo Zámutova (okr. Vranov) na súťaži dedinských folklórnych skupín v Poproči roku 1978.

3. a 4. Z priebehu družbového tanca vo Vítazi (okr. Prešov) pri folkloristickej dokumentácii v roku 1992.

(3.) Do tretice tancovaný "družbovski hajduk ponad fľašku".

(4.) "Prebačena" – vykrútenie mladuchy starším družbom po licitácii "koruni".

Významné pramene pri štúdiu otázok šírky repertoáru a územného výskytu tancov v celoslovenskom meradle predstavujú dokumentačno-výskumné údaje z dotazníkových akcií etnomuzikologického oddelenia Ústavu hudobnej vedy SAV; z roku 1947 sa síce výsledky zachovali iba sčasti (29 názvov svadobných tancov), ale z dotazníkovej akcie z roku 1960 sa zaznamenalo nominálne 132 tancov označených ako svadobné. Obdobnú, doposiaľ náležite nevyužitú evidenciu takýchto tancov v celkovom počte 173 predstavuje archívny fond zhromažďovaný Národopisným ústavom SAV v rokoch 1970-1975 pre potreby Etnografického atlasu Slovenska. Novodostupným pramenným materiálom, zaujímavým aj z hľadiska tanečného, sú opisy svadby z 55 slovenských dedín získané v dotazníkovej akcii Matice slovenskej v roku 1942, publikované v redakcii **M. Leščáka** (1996), a tiež výsledky zvykoslodne širšie zameraného dotazníkového výskumu Etnografického seminára Filozofickej fakulty UK v Bratislave v roku 1939, publikované v redakcii **V. Feglovej** a **M. Leščáka** (1995).⁶

Osobitný význam pre poznanie slovenských tancov, vrátane svadobných, má výskum v rámci projektu Slovenská ľudová tanečná hudba, realizovaný formou zvukových záznamov hudobného sprievodu tancov i pracovnými záznamami ich choreografií, a to v 41 reprezentatívnych lokalitách Slovenska v rokoch 1991-1992.⁷ Napriek tomu, že išlo o evokovanú dokumentáciu tancov, výsledky umožňujú vysloviť sa v hrubých kontúrach i k proporcionálite, pomerom týkajúcim sa našich svadobných tancov.

Zo všetkých tu zaznamenaných tancov iba 45, t.j. 10 % má priamu, možno povedať výlučnú funkčnú väzbu k obradom a obyčajom. Z nich potom podstatná časť, 33 jednotiek, teda až 3/4 sa pojí so svadbou, čo jasne vypovedá o jej význame ako mimoriadnej príležitosti pre uchovávanie ľudovej tanečnej tradície v obradovo-obyčajovom kontexte. Veď v tomto prípade ide o svadobné tance v užšom slova zmysle, nie o tance zábavné, ktoré sa na svadbách tancujú tiež a relatívne hojne, ale spravidla sa uplatňujú aj pri iných tanečných príležitostiach. V rámci svadobných tancov v užšom slova zmysle sú výrazne zastúpené dosť všeobecne známe **tance mladuchy so svadobčanmi** v regionálnych a lokálnych obmenách v počte 12 (36 %) a počtom rovnako zastúpené ženské a dievocké **svadobné chorovody a kolesá**, kumulované najmä pri snímaní party mladuche najmä na strednom a východnom Slovensku. **Družbové tance** v počte 5 (15 %), tiež tancované pri snímaní party, ktoré majú najmä dramaticky kulminujúci obsah s odzemkovým tanečným základom, sú rozšírené predovšetkým na východnom Slovensku. Ostatné, takpovediac “menšinové” svadobné tance, tu v počte 4 (12 %): *klátový*, *koláčový*, *mamičkin tanec* a *ofera* sú rôznorodé, rôznovtvaré, rozptýlené v rôznych častiach svadby i v rôznych končinách krajiny a spravidla zanikajú, či už zanikli, čo sa zdá byť pre obdobné tanečné “jednotliviny” signifikantné.

Vychádzajúc z uvedených podkladov a premís pokúsime sa stanoviť základný svadobný tanečný repertoár, tance, či skupiny tancov s určitým integrujúcim obsahovým, funkčným a choreografickým menovateľom, ako ich nachádzame v sekvenciách a tanečných uzlových miestach v tradičnej slovenskej svadbe. Uvedomujeme si, že pri našom pokuse o generalizáciu v takých komplikovaných, menlivých kultúrnych komplexoch, akými sú tance a svadby, sa pravdepodobne ťažko vyhneme určitým zjednodušeniam, nepresnostiam, čo však je v tomto štádiu štúdia problematiky pochopiteľné.

Predohrami svadobných tancov v užšom slova zmysle, hodnými spomenutia, sú tanečné zábavy za účasti hlavných aktérov svadby, svadobných rodín, príp. mládeže i širšej verejnosti s bežnou miestnou tanečnou náplňou, a to v termínoch pytačiek, zásnub, prvých ohlások budúcich manželov (*rukoviny*, *vohľadžiny* a pod.).

Špecifické svadobné tance (formy i podujatia), tancované prednostne alebo výlučne v kontexte s tradičnou slovenskou svadbou sú:

5. "Redovi" – postupný tanec mladuchy so svadobčanmi na dvore svadobného domu v Zámutove (okr. Vranov) v roku 1966.

1. **Predsavadobné** separované alebo spoločné stretnutia a **tance** mládencov a dievok zvyčajne v predvečer svadby v domoch rodičov mladuchy a ženícha, príp. aj inde, sú **motivované** a dopĺňované **rozlúčkou snúbencov s rovesníkmi** a nezriedka spojené s hotovením svadobných znakov: pierok, venca, svadobného stromu, zástavy a pod. Najmä v minulosti boli zvyčajné a regionálne diferencované. Popri bežných ľudových tancoch sa tu tancovali aj osobitné dievocké chorovody – kolesá s mladuchou a rozlúčkový tanec mládencov so ženíchom. (Pri vití pierok, venca – *vinky, veniec, pokonný tanec, dobrá noc, obigrofska, družobský tanec, svaščín večer, rozberanka, várky* atď.)

2. Tanečné improvizácie a **tance** najmä mládeže a mládencov – jednotlivcov i skupiniek, ale aj ďalších tanca zažiadaných svadobčanov **v svadobných sprievodoch** medzi svadobnými domami, cestou na sobáš, zo sobáša, na miesta tanečných zábav atď. (*Poskakovanie, cifrovanie, krepčenie, blázniví svati* a pod.) V tomto smere sú vyhranené, ustálené a tanečnomotivicky bohaté skočné *marše* – tance pri postupe sprievodu u dolnozemsých Slovákov a u nás sčasti u repatriantov z Maďarska.

3. Obdobný putovný ráz, avšak pevnejšie choreografické tvary a spravidla väzby na určité bežné ľudové tance majú ženské postupové, kolesové a párové **tance** určitých **premiestňujúcich sa skupín svatiek a neviest**. Tancujú cestou a na zastávkach medzi svadobnými domami, na ich priedomiach, vo vstupných priestoroch. (*Periniarky, duchnárky, rúšnice* pri prenášaní výbavy – *s rúchom*, nevesty pri prenášaní svadobného pečiva – *s koláčom*, *s ríčicú*, pri prenášaní darov – *spiežovcový tanec*, *s ručníkom*, tance družíc pri prenášaní svadobného pierka, košele, čepca atď.)

6. a 7. "Redovi taňec" s mladuchou a následné pohostenie tanečníkov na svadbe v rekreačnom zariadení vo Vinnom (okr. Michalovce) v roku 1992.

8. „Žabák“ – svadobná tanečná hra s erotickou motiváciou z Turej Lúky (okr. Myjava) v scénickom podaní v roku 1992.

4. **Začínacie tance** – špeciálne svadobné adaptácie obvyklých krúživých a kolesových tancov v podaní mladosobášnikov, svadobčanov, družíc a žien pri počiatku svadby, svadobných hostín, veselí. (*Sólo mladého páru, tanec družiny, prvý tanec* atď.)

5. **Tance nezvaných návštevníkov svadby**, obyčajne mládencov, zriedkavejšie dievok, bývajú vyžiadané alebo vyhlásené. Osobitý kontext majú napr. tance mládencov s družicami zjednané pri zahatí cesty svadobnému sprievodu, pri vydaji na druhú dedinu. (*Prieväz, výkupné, mládenecké, parobskô*, vyžiadaný tanec dievok s nevestou – *mladušké*, tance maškár – *v cúty* atď.)

6. Sólové, párové **tance** a tanečné kreácie **význačných svadobných postáv**. (Obradné *vrtenie sa mladuchy na stole, obchádzanie stola* mladuchou v novom domove, *kolo kláta*, *sólo ženicha*, mladomanželov, svadobných rodičov, *mamičkin*, *starejšovský tanec*, *d'akovaný tanec* zaťa s testinou atď.)

7. **Tanečno-dramatické výstupy**. V tanečných, ale i netanečných podobách je známe najmä *predvádzanie nepravých neviest* pred vyberajúceho si mladoženíča, tanečné kreácie *falošnej nevesty*, *cigánky s deckom* nárokuje si manželstvo alebo vyplatenie od „otca“ – mladoženíča, výstup popálenej, *obarenej kuchárky* s vyberaním peňazí *do žufane* a pod. Regionálne príznačné sú výstupy „*svadebných zbojníkov*“ dožadujúcich sa peňazí od svadobčanov, zaniknuté s tancom spojené *vinšovanie* Brucháča, Výskoka a Hvizdáka a iné.

8. **Partovance** – rozlúčkové **tance** družíc, svatiek, družbov s mladuchou **pri snímaní venca**, party a **čepčení**. Majú chorovodno-kolesový ráz, značnú šírku výskytu a patria k obradovému a tanečnému jadru svadby. (*Posledný dievocký tanec*, *sviečkový tanec*, *parta*, *vodíť tráčky*, *pokládka*, *ukladanie*, *biely tanec* a pod.)

9. Viactvaré **družbovské tance** jedného alebo viacerých družbov, prípadne i so zapojením družíc i mladuchy. Podobne ako predchádzajúce partovance sa poja k obradovému

jadru svadby a súvisia so symbolizovanou zmenou statusu mladuchy v mladú ženu. Mávajú tanečno-morfologické znaky odzemkov, zriedkavejšie mládeneckých tancov, niekde pri zapojení niektorých ženských svadobných postáv i krútivých alebo zástupových tancov. Družbovské tance na východnom Slovensku majú osobitnú, rozvitú, do tretice gradovanú, synkretickú, tanečno-dramatickú formu vrcholiacu symbolickým zotnutím hlavy mladuche – nastoknutím jej venca, party na kosu (šablu, fokoš, vidličku) prvého družbu. (*Družbovský tanec, družbovský odzemok, kozák, hajduk s vencom, vyvádzka, uvádzaní nevesty, klátový tanec* a ďalšie.)

10. **Tance mladuchy** sú na Slovensku najrozšírejšími svadobnými tancami zavitej mladuchy. Pri nich tancuje zaradom spravidla **so všetkými svadobčanmi**, čím sa demonštruje jej nový status ako mladej ženy a jej podporenie. Choreografický základ má v krútivých tancoch, priebeh máva synkretický ráz a početné regionálne, dobové, tanečnoštýlové, formové a obsahové obmeny a názvy. (*Nevestický, brautský, redový tanec, zavíjanka, vykrúcanka, vytáčka, čepčený, hrnčíčkový, tanierový tanec, rosa* a ďalšie.)

11. Rozmanité **tanečné hry svadobčanov** spolu s roztopašnými netanečnými hrami (podkúvanie žien, holenie svatov, zaniknuté odsúdenie a zabitie kohúta) sa uplatňovali najmä po “uložení” mladomanželov, pri vrcholení veselí a v závere svadby. Popri základnom hernozábavnom obsahu konkrétne hry majú ďalšie rôzne významy a zamerania, ako napr. erotické, súťaživé, preukazovanie obratnosti, vyberanie peňažného príspevku, demonštrácia rozpustilosti atď. Patria sem najmä rôzne *tance* s reťazovite pokračujúcim výberom partnerov prostredníctvom určitej rekvizity. (*Ručníkový tanec, šatkovec, holúbek, vankúšový, zrkadlový, stolkový, legátkový tanec* atď.) Blízke sú im *tanečné hry so striedaním partnerov*. (*Tance so štetkou, metlový tanec, káčerový tanec* a pod.) *Súťaživé tance* v obratnosti (*stoličkový, jablčkový, metlový tanec* a pod.), ďalej *tance s erotickou motiváciou* (*žabský* spodobňujúci kopuláciu, *ihličkový* či *špendlíkový tanec* a pod.) a rozpustilé zástupové, obyčajne *napodobňovacie tance* (*káčer, Adamov tanec, zbojnícka, bitá* a *šticovaná* namierené aj proti účasti neželaných návštevníkov atď.). Obdobné sú i *posvadobné sprievody* – *hejné, hajnaly* podgurážených svadobčanov a maškár so samopašnými tanečnými medzihrami atď.

12. Konečne náš výpočet uzatvárajú **tance** vo väčších-menších celkoch **na samotný záver a pri dozvuchoch svadby**. Ide zväčša o zvyčajné tance s motiváciou zavŕšenia a vďaky hostiteľom. (*Na rozchodnú, ďakovací, ostatný tanec, ženskô, poprávka, kochanina* a pod.)

Nezahrnuli sme sem, pravda, viaceré tanečné celky rámcované tradičnou svadbou, ktoré najmä v minulosti nezriedka boli určené aj širšej dedinskej pospolitosti: zábavy, muziky, veselí odohrávané sa vo vypratých izbách svadobných a tanečných domov (*hospodách*), na dvoroch, pod šiatrami, v krčmách a sálach, ale aj na priedomiach svadobných domov pri formovaní, príchodoch a odchodoch svadobných sprievodov a pred kostolom. Tam, najmä v minulosti prevažovali bežné, dnes stále výnimočnejšie ľudové tance. Tie vtlačali svoje lokálne a regionálne tanečnoštýlové znaky aj vyššie pertraktovaným špecifickým svadobným tancom.

V skratke takéto, stručné i neúplné, predsa však pravdepodobne aj pre samotných folkloristov prekvapujúco košaté je zhrnutie tradičných tanečných špecifik v slovenskej svadbe. Ukazuje sa, že tanečno-folklórna problematika, hoci v doterajšej náučnej spisbe o slovenskej svadbe bola ponajviac okrajovou a dokresľujúcou, nesporne patrí k atribútom našej tradičnej a koniec koncov i súčasnej svadobnej obradovosti a veselí. Predpokladáme, že spomínanú medzeru, nedostatok etnochoreologických poznatkov a štúdií v tomto smere pomôže výrazne doplniť bádanie v súčasnom, širšie zameranom grantovom projekte Svadba ako synkretická umelecká forma, ktorého príspevkom je i táto východisková tanečno-folkloristická sumarizácia.

POZNÁMKY

- 1 Pozri TOMEŠ, J.: Funkce tanců v lidových obyčejích. *Národop. Akt.*, 11, 1974, č. 4, s. 263-267; DÚŽEK, S.: Ludové tance vo fašiangových obyčajoch na Slovensku. In: *Musicologica Slovaca*, Ludové hudobné a tanečné zvykoslovie. Bratislava 1989, s. 173 a nasl.
- 2 TIMKO, A.E.: Slovenská svadba. Banská Bystrica 1968, 45 s.; CHORVÁTH, K.: Slovenská svadba. *Slov. Pohľ.*, 15, 1896, s. 518-528, 577-594, 621-671, 698-710; 16, 1897, s. 39-46, 113-125; KROPI-LÁKOVÁ, K.: Zo svadobného zvykoslovia na dolnej Orave. *Slov. Národop.*, 26, 1978, č. 3, s. 318-342; JAKUBÍKOVÁ, K.: Systematika svadby. Nedatovaná rozmnoženina, 9 s.; KOMOROVSKÝ, J.: Tradičná svadba u Slovanov. Bratislava 1976, 308 s.
- 3 Napr. BURLASOVÁ, S.: Svadobné piesne z Dačovho Lomu a ich súvis s obradom. *Slov. Národop.*, 25, 1977, s. 5-44; ELSCHÉKOVÁ, A.: Svadba a svadobné piesne. In: *Musicologica Slovaca*, Ludové hudobné a tanečné zvykoslovie. Bratislava 1989, s. 72-122.
- 4 ONDREJKA, K.: Tradičná svadba Liptova a jej tanečné zložky. In: *Musicologica Slovaca*, Ludové hudobné a tanečné zvykoslovie. Bratislava 1989, s. 123-157; NEMCOVÁ, M.: Svadobné obyčaje z východného Slovenska. Košice 1979; DÚŽEK, S.- GARAJ, B.: Slovenská ľudová tanečná hudba 4. Obyčajové tance. Bratislava, ASCO pre Folklórny festival Východná 1997. (Fónická antológia (mg. kazeta) so sprievodnými štúdiami z pohľadu tanečného a hudobného.
- 5 ZÁLEŠÁK, C.: Ludové tance na Slovensku. Bratislava 1964; MÁZOROVÁ, M.- ONDREJKA, K. a kol.: Slovenské ľudové tance. Bratislava 1991.
- 6 Ďalšie údaje o týchto prameňoch pozri v DÚŽEK, S.: K súčasnému repertoáru ženských a mužských tancov na Slovensku. *Slov. Národop.*, 43, 1995, č. 3, s. 315-317; Slovenské svadby. Zostavil M. Leščák. Bratislava 1996, 307 s.; Pramene k tradičnej duchovnej kultúre Slovenska. Zostavili V. Feglová a M. Leščák. Bratislava 1995, 284 s.
- 7 Bližšie v DÚŽEK, S.: Súčasný výskum folklórneho tanca. In: *Ethnomusicologicum* 1. Bratislava 1993, s. 95-101.

Všetky fotografie T. Szabó, archív Ústavu hudobnej vedy SAV, Bratislava

This work was supported, in part, by VEGA, grant no. 2-303596.

DANCE AND DANCE OPPORTUNITIES AT THE TRADITIONAL SLOVAK WEDDING

Summary

Dances at a wedding form a varied conglomerate of different dances, determined by period and social environment. Today we still meet with folk, folk-like, modern and fashionable social dances, and also with specific, regionally typical and differentiated wedding dances with various connections to the wedding ceremonies and customs. From the functional point of view, we find wedding dances of ceremonial origin, metaphorical wedding dances and entertainment dances without special wedding features.

In literature about Slovak weddings, we most frequently find brief mentions and passages about dances. They usually have a supplementary, illustrative character. The works of A.E. Timko, Kr. Chorvát, K. Jakubíková-Kropiláková and J. Komorovský stand out from the older and more recent ethnographic works of this type. More comprehensive ethno-choreological works concerning wedding dances are associated with the names of K. Ondrejka, M. Nemcová, C. Zálešák and S. Dúžek. The questionnaire surveys from 1947 and 1960, and the documentation collected for the project on Slovak folk dance music from 1991-1992 in the Institute of

Musicology of the Slovak Academy of Sciences, the archive of the Ethnographic Atlas of Slovakia in the Institute of Ethnography of the Slovak Academy of Sciences, and the newly published supplementary source material on dance from questionnaire surveys from 1939 and 1942, are important sources for the study of wedding dances from the whole of Slovakia.

The following can be regarded as specific wedding dances by form and event:

1. Pre-wedding dances with the motif of the engaged saying farewell to their friends.
2. Wedding procession dance.
3. Dances of moving groups of older and young married women.
4. Starting dance.
5. Dances for uninvited attenders of the wedding.
6. Dances for the important figures at the wedding.
7. Dance-dramatic scenes.
8. Dances for taking off the wedding garland or veil and putting the hat on the newly married woman.
9. Dances for the grooms men.
10. Dances of the newly married woman with all the guests.
11. Various dance games of the wedding guests.
12. Dances for the conclusion and aftermath of the wedding.

There are also various wedding sequences performed at the homes of the couple, in their courtyards, in the pubs, halls or elsewhere, where contemporary and local dance repertoire mostly prevails. In fact, although the problem of dance folk-lore has usually had a marginal and supplementary place in previous studies of the Slovak wedding, it is an extraordinarily important part of a wedding and undoubtedly an attribute of traditional and contemporary wedding celebrations.